

УДК 340.1

*Богініч Олег Леонідович,
старший науковий співробітник відділу
теорії держави і права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України,
кандидат юридичних наук
ORCID: 0000-0001-5230-9366*

ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА ЯК ПРОБЛЕМА ЮРИДИЧНОЇ ГЕРМЕНЕВТИКИ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ

Постановка проблеми. Поняття юридичної герменевтики ще донедавна була terra incognita для науковців колишнього Радянського Союзу. Її розглядали у якості похідної від такої течії західної філософії, як філософська герменевтика. Оскільки цей філософський напрямок пов'язувався з авторами, які працювали на той час на «ворожому» заході, то всі напрацювання в цій сфері автоматично не сприймалися вітчизняною гуманітарною наукою взагалі та юридичною зокрема.

Між тим, методологічний плюралізм з розпадом колишнього СРСР завоював свої позиції в царині наукових підходів до дослідження суспільної практики і проблематика юридичної герменевтики набула своєї актуальності для вітчизняних дослідників. В першу чергу – саме для працівників теоретичної галузі (теоретиків права), оскільки без розробки моделей тлумачення права неможливо забезпечити в державно організованому суспільстві ефективність механізму правового регулювання, куди входять правотворчість, правореалізація та правозастосування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед авторів, які працювали та працюють у зазначеній сфері наукового пошуку, багато як вітчизняних, так і закордонних авторів. Це, зокрема, філософи М. Гайдеггер, Х.-Г. Гадамер, П. Рікьор, дореволюційні та сучасні юристи-науковці Ф. Савіньї, Г. Пухта, Г. Ф. Шершеневич, А. С. Піголкін, А. В. Поляков, Ю. Л. Власов, Б. В. Малишев тощо. Не дивлячись на досить потужні розвідки з цього питання, малодослідженими є аспекти тлумачення права саме на стадії законотворчості, а вже потім на стадії правореалізації.

Мета дослідження. Дослідити окремі проблеми тлумачення права від його трансформації (формування) у приписи позитивного права до його реалізації у суспільних відносинах.

Методи дослідження. Методи дослідження, які плануються застосувати при виконанні завдання цієї статті, будуть наступними: діалектичний, історичний, порівняльний, формально-юридичний.

Основні результати дослідження. За спільною думкою багатьох науковців тлумачення права взагалі та норм права зокрема передбачає наявність такої інтелектуальної операції, як розуміння [1, с. 296; 2; 3]. До М. Гайдеггера поняття «розуміння» використовувалось як метод пізнання, після нього, використовуючи його праці, наука стала дотримуватись іншого погляду на зазначену категорію, розуміючи під нею вже її онтологічний статус. Так, на думку В. С. Малахова, за Гайдеггером, категорія розуміння – це не спосіб пізнання людиною світу, а спосіб її буття в світі і має онтологічний (а не психологічний, гносеологічний чи логічний) характер, випереджаючи будь-яку людську активність в якості передбачення (передрозуміння) [4, с. 518]. Зазначена методологічна теза має важливе значення для нашого дослідження, оскільки саме право також має онтологічний статус, тобто статус буття у світі, зокрема його соціальному вимірі.

Право як різновид порядку, який існував у зовнішньому світі, здавна хвилював людство. Його розуміння виводили з загального порядку Всесвіту. Останній зазвичай пов'язували з такими постатями та явищами, як Брахман, Дао, Логос, Світовий розум тощо. Щоб їх осягнути, мислителі свій шлях розпочинали з визначення першооснови цих феноменів. Зокрема у стародавній Греції, з точки зору одних, цієї основою був світ ідей (Піфагор, Платон), з точки зору інших – світ матеріальних речей (Демокрит, Геракліт, Епікур). Зрозуміло, що всі ці феномени проходили через свідомість людини, яка потім отримала назву правосвідомості. В зв'язку з цим генеза правосвідомості визначалась з урахуванням цього поділу на духовний та матеріальний світи, знаходячи свої витоки відповідно у ідеальному або матеріальному вимірах. Якщо для представників ідеальної

течії, яка пізніше набула статусу філософської системи – ідеалізму, правосвідомість виконувала рефлексивну роль, досліджуючи власний зміст, то для представників матеріалізму – другої філософської системи, що виникла на підставі вищезазначеного поділу, правосвідомість здійснювала пізнавальну функцію зовнішнього світу [5, с.189]. В зв'язку з цим право вивчалось або як породження та матеріалізація світу ідей (Платон), абсолютної ідеї (Гегель), або як відтворення в ідеальній формі (образ) фактичних матеріальних відносин.

Але, як зазначалось вище, сьогодні право розуміється не тільки як зліпок з матеріальних відносин, яке через норми права впливає на суспільні відносини, а право також розглядається у якості певних матриць (образів права), які знаходяться у свідомості індивідів, що творчо застосовують їх при оцінці тих чи інших відносин як правових. Таким чином, спостерігаємо певний синтез цих двох підходів для розуміння права. Як справедливо з цього приводу зазначає М. Цимбалюк, «... нова посткласична наукова парадигма вимагає розглядати світ в єдності об'єктивно-матеріального та суб'єктивно-ціннісного. Інакше кажучи, людське буття – це інтегральні єдність матеріального та духовного» [6, с. 37].

Зазначений синтез у філософії пов'язувався з недосконалістю класичної теорії відображення як пізнавального процесу, ігноруванням активної ролі суб'єктивного чинника у такому процесі. Так, на думку Л. А. Мікшиної, «У класичній теорії відображення є наступники в вигляді сучасних епістеміологічних концепцій, які відрізняються від класики досвідом моделювання пізнавального процесу в категоріях інтерсуб'єктивного, дискурсивного сприйняття та оцінки явищ, що спостерігаються. В цих когнитивних практиках досить вірно стверджується, що дзеркального точного відображення дійсності в свідомості суб'єкта пізнання досягти практично неможливо, можна лише максимально наблизитись до істини, інтегруючи думки багатьох із тих, хто бере участь у пізнавальному процесі, при цьому намагаючись не стільки скопіювати явище, що вивчається, скільки зрозуміти його глибинну сутність» [7, с.16].

Глибинну сутність права, з нашої точки зору, слід визнати як порядок, причому примусовий порядок. Але порядок не будь-який, а порядок, який ставить собі за мету реалізацію у стосунках між людьми таких цінностей, як добро та справедливість. Якщо герменевтика – це реконструкція об'єктивованих смислових інтенцій, то юридична герменевтика – це пошук в бутті людини, соціуму вищезазначених цінностей права та їх подальша формалізація у писаному праві. Таким чином, тлумачення права в широкому розумінні – це знаходження в матеріальних та/або духовних сферах його власних ціннісних підстав та подальше впровадження знайденого у реальні суспільні відносини через відповідні процедури правотворчості та правореалізації.

Але для того, щоб наблизитись до сутності процесу тлумачення права, як справедливо зауважують А. І. Овчинніков та С. П. Овчиннікова, слід почати з аналізу створення правових норм – норм, які згодом повинні бути витлумачені. На етапі правотворчості основною функцією правового мислення є типізація соціальних дій [8]. Зрозуміло, що у таких галузях, як кримінальне та цивільне право, можливість типізації соціальних дій (відносин) є достатньо легким завданням з огляду на великий шлях, які пройшли ці галузі з розвитком людської цивілізації та набуттям у зв'язку з цим останніми своїх усталених форм. Тому тлумачення права у таких галузях, пошук їх ціннісних підстав не складно буде здійснити при формулюванні відповідних приписів права.

Що стосується, наприклад, таких галузей (підгалузей) публічного права, як фінансове та бюджетне право, то це здійснити буде набагато важче. Зазначене впливає, по-перше, з відносно «молодого» віку зазначених галузей, по-друге, з труднощів, пов'язаних з екстраполяцією основних правових цінностей на суспільні відносини, що становлять предмет їх регулювання.

Саме тут в нагоді, на наш погляд, стане такий спосіб тлумачення права, як телеологічний. На думку Б. В. Малишева, телеологічний спосіб тлумачення передбачає з'ясування смислу норми права за допомогою її мети. При цьому метою норми права виступають певні матеріальні або духовні цінності, які досягаються внаслідок реалізації норми права [9, с. 8]. Хоча автор при визначенні поняття «телеологічний спосіб тлумачення» звертається для прикладу до норми права, на нашу думку, цей висновок можна поширити на все право як явище об'єктивної дійсності. Такої ж думки дотримується В. І. Крусс, коли стверджує, що юридичною герменевтикою називають юридичну техніку в широкому значенні, яка має спільне завдання розуміння та надання об'єктивних властивостей праву [10, с. 86].

Вище зазначалось, що основною цінністю права, його метою при опосередкуванні суспільних відносин є досягнення результатів, які можуть бути ідентифіковані як справедливі і такі, що від-

повідують моральним засадам добра. Наприклад, з нашої точки зору, таким засадам відповідає зміст ст. 3 Конституції України, яка визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Зазначена цінність (людини, її природних прав) символізує людиноцентричність правових систем, де вони визнаються шляхом закріплення у основних законах. В основі цих глибинних духовних цінностей права, відповідно до їхніх сучасних концепцій, лежить ідея людської гідності, визначальними для втілення, забезпечення і захисту якої є невідчужувані права людини. Саме вони є першоджерелом права. Вказані іманентно властиві праву сутнісні цінності (атрибути) визначають передусім його цінність як соціального явища [11, с. 148].

Водночас цінності зокрема знаходять свою реалізацію в принципах права. Як слушно зауважує М. І. Козюбра, найважливішим виразом правових цінностей є принципи права, які можна розглядати як концентрований і певною мірою раціоналізований (через конкретизацію) прояв основної мети і внутрішньої властивості права – справедливості. Серед них є такі, що характеризують формальну справедливість (наприклад: «до однакових правових ситуацій потрібно ставитись однаково», «аналогічній справі – аналогічне рішення» тощо); змістовну справедливість (наприклад: принцип пропорційності, що передбачає досить широкий спектр дії – від встановлення рівноваги між конфліктуєчими інтересами, збалансованості повноважень органів державної влади до адекватності міри винагороди мірі праці, покарання злочину тощо); процедурну справедливість (наприклад: «кожна сторона має бути вислуханою», «суддя має бути неупередженим» тощо) [11, с. 149-150].

Таким чином, очевидно, що цінності, іманентно властиві праву, та загальні правові принципи є надійним орієнтиром при регулюванні суспільних відносин, які не мають ознак типовості, повторюваності, не мають давньої історії опосередкування правом. А тому в наведених нами раніше прикладах зі сфери фінансового та бюджетного права для законодавця є чіткий дороговказ – цінності та принципи права, дотримання яких в процесі правотворчості дозволить останньому з високою долею вірогідності ідентифікувати прийняті ним нормативно-правові акти як такі, що ґрунтуються на правових засадах. В зв'язку з цим слід погодитись з думкою, що некласична теорія пізнання, в якій мислення розглядається передусім як процес творення сенсу або розуміння, що відбувається в єдності різних видів пізнання – чуттєвого, інтуїтивного і раціонального, більш адекватна природі інтелектуальної діяльності в ході розуміння права, що має яскраво виражену практичну компоненту [8].

Ми розглянули широке розуміння тлумачення права, водночас, як відомо, існує вузьке тлумачення – тлумачення правових норм, тобто певного об'єктивованого у приписах чинного законодавства тексту. Потреба в інтерпретації правових приписів обумовлена можливістю неоднакового розуміння правових норм та неадекватній їх реалізації в процесі правозастосування [12].

Зазначений напрямок тлумачення в науці є більш відомим. Щодо нього існують порівняно установлені погляди науковців. Так, більшість з них розрізняють лінгвістичний (мовний), логічний, історичний, системний, телеологічний способи тлумачення норм права [13, с. 8]. Також автори майже однаково підходять до визначення їх (способів тлумачення) змісту, під яким розуміють наступне: лінгвістичний (ґрунтується на аналізі окремих слів, лексичного зв'язку між словами, в тому числі з урахуванням правил граматики, синтаксису і т. ін.); логічний (ґрунтується на використанні логічних прийомів, зокрема таких, як аналіз і синтез, умовиводи, висновки по аналогії, висновки від протилежного тощо для з'ясування смислу правової норми); історичний (допомагає встановити смисл правової норми, виходячи з історичних обставин її прийняття); системний (ґрунтується на тому, що кожна норма взаємодіє з іншими і смисл статті (пункту) правового акта розкривається після звернення до інших статей (пунктів); телеологічний (ґрунтується на виявленні цілей видання акта, як безпосередніх, так і перспективних, кінцевих); спеціальне юридичне тлумачення (ґрунтується на вивченні техніко-юридичних прийомів вираження волі законодавця) [14, с. 75].

При всій важливості зазначених способів тлумачення права, ми хотіли б звернути увагу на саме телеологічний спосіб, який, з нашої точки зору, повинен грати основну роль при тлумаченні спірних або малозрозумілих приписів законодавства. В літературі, надаючи належне такому способу тлумачення, разом з тим стверджують, що в Україні телеологічний спосіб посідає місце допоміжного інструмента тлумачення у випадках, коли мовний, логічний та системний способи не дають змоги розкрити або смисл однієї із структурних частин норми права (форма, зміст, мета норми пра-

ва), або смисл норми права в цілому. Телеологічний спосіб тлумачення має додатковий характер, оскільки мета норми права у більшості випадків може бути розкрита через аналіз форми та змісту норми права, які виступають засобами для її (мети) досягнення [9, с.13].

Ми не згодні з такою позицією, оскільки, по-перше, сам автор кількома рядками нижче стверджує протилежне («Телеологічний спосіб тлумачення є основним напрямом пізнання цінностей, що закладені у нормативну структуру права»), по-друге, мета (ціль нормативно-правового акта) при герменевтичному тлумаченні визначає, як відомо, загальне розуміння тексту, без якого неможливо розтлумачити його складові частини, якими є окремі норми. Отже, тут має місце методологічний недолік.

Взагалі, на нашу думку, ті автори, які герменевтичний спосіб тлумачення норм права ставлять поряд з вищезазначеними як самостійний, роблять помилку [16]. І лінгвістичний (мовний), логічний, історичний, системний, телеологічний способи тлумачення норм права мають собі за мету з'ясування сенсу правової норми, яка тлумачиться. Отже, всі вони охоплюються поняттям юридичної герменевтики пошуком ціннісних правових підстав (об'єктивного права) буття людини.

І більше того. Ми згодні з думкою А. В. Васюка, що на сучасному етапі розвитку відбувається процес формування нового, такого, що має активний розвиток, напрямку юридичної науки з тенденцією до формування нової інтегративної концепції герменевтичного праворозуміння. Цей тип праворозуміння зобов'язаний дати цілісне уявлення про право, подолавши обмеженість соціологічних, історичних, юридичних та інших підходів до нього. За допомогою герменевтичних способів ми зможемо «узгодити одиначне і загальне, приватне і соціальне, ірраціональне і раціональне», а в цьому і полягає призначення правового мислення [12].

Висновки. Тлумачення права можна розглядати в вузькому та широкому розумінні. В широкому – як аналіз правових підстав, іманентно властивих праву, що потребують свого опосередкування у позитивному законодавстві. Це всі основні цінності права, що, зокрема, знаходять свій вираз у його принципах. У вузькому – тлумачення норм права, які вже знайшли свою фіксацію у писаному праві. Серед останніх загальновідомі та загально визнані способи тлумачення, серед яких автор як провідний виділяє телеологічний. Саме він відповідає методології юридичної герменевтики, оскільки мета (ціль) норми права при герменевтичному тлумаченні визначає загальне розуміння її змісту, без якого неможливо адекватно розтлумачити його складові частини, які зазвичай містяться у гіпотезі або диспозиції правової норми.

Список використаних джерел

1. *Шершеневич Г. Ф.* Общая теория права : В 2 т. – Москва, 1995. – Т. 2. – 296 с.
2. *Александрова Л. Н.* Толкование юридических норм и его влияние на судебную практику. [Електронний ресурс]. – //Режим доступу: <https://file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%B3/Downloads/tolkovanie-yuridicheskikh-norm-i-ego-vliyanie-na-sudebnuyu-praktiku.pdf> (дата звернення 25.04.2021).
3. *Харитонов Л. А.* Герменевтический подход к толкованию правовых норм. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.procuror.spb.ru/k826.html> (дата звернення 25.04.2021).
4. *Малахова В. С.* Понимание //Философский словарь. – Москва : Республика современник, 2009. – 845 с.
5. *Козаченко В. М.* Правова свідомість: історичний та логічний контекст / В. М. Козаченко // Альманах права. – 2018. – № 9. – С.189-193.
6. *Цимбалюк М. М.* Онтологія правосвідомості : теорія та реальність : [монографія] / М. М. Цимбалюк. – Київ : Атіка, 2008. – 288 с.
7. *Микешина Л. А.* Философия познания. Полемиические главы. – Москва, 2002. – 236 с.
8. *Овчинников А. И., Овчинникова С. П.* Современная теория толкования права: классический и неклассический подходы. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennaya-teoriya-tolkovaniya-prava-klassicheskij-i-neklassicheskij-podhody/viewer>. (дата звернення 25.04.2021).
9. *Малишев Б. В.* Телеологічний спосіб тлумачення норм права: загальнотеоретичні аспекти // Адвокат. – 2011. – № 10. – С. 7-14.
10. *Крусс В. И.* Юридическая техника – юридическая герменевтика – конституционный порядок / Проблемы юридической техники сб. статей / Под ред. В. М. Баранова. Н. Новгород. – 2000. – 187 с.
11. *Козюбра М. І.* Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій / М. І. Козюбра // Право України. – 2017. – № 11. – С.142-164.
12. *Васюк А. В.* Юридическая герменевтика как научное направление правоведения. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/yuridicheskaya-germenevtika-kak-nauchnoe-napravlenie-pravovedeniya/viewer>. (дата звернення 25.04.2021).

13. *Александрова Л. Н.* Толкование юридических норм и его влияние на судебную практику. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/tolkovanie-yuridicheskikh-norm-i-ego-vliyanie-na-sudebnuyu-praktiku/viewer> (дата звернення 25.04.2021). Малишев Б. В. Телеологічний спосіб тлумачення норм права: загальнотеоретичні аспекти / Б. В. Малишев // Адвокат. – 2011. – № 10. – С. 7-14; Султанова С. Толкование норм права как важный фактор правильного правоприменения. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/tolkovanie-norm-prava-kak-vazhnyy-faktor-pravilnogo-pravoprimeneniya/viewer>. (дата звернення 25.04.2021).
14. *Морозова Л. А.* Теория государства и права. Учебник. 4-е изд., перераб. и доп. Москва : Российское юридическое образование, 2010. – 384 с.
15. *Власов Ю. Л., Нагребельный В. П.* Тлумачення норм права / Ю. Л. Власов, В. П. Нагребельный // Юридична енциклопедія. – Київ : «Українська енциклопедія» в 6-ти т. – 2006. – т. 6 – 765 с.
16. *Власев И. Н.* Грамматический и системные способы толкования норм права: характер взаимодействия. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/grammaticheskii-i-sistemnyy-sposoby-tolkovaniya-norm-prava-harakter-vzaimodeystviya/viewer>. (дата звернення 25.04.2021).

References

1. *Shershenevych H. F.* Obshchaia teoriya prava : V 2 t. – Moskva, 1995. – Т. 2. – 296 s.
2. *Aleksandrova L. N.* Tolkovanye yurydycheskykh norm y eho vliyanye na sudebnuiu praktyku. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%B3/Downloads/tolkovanie-yuridicheskikh-norm-i-ego-vliyanie-na-sudebnuyu-praktiku.pdf> (data zvernennia 25.04.2021).
3. *Kharytonov L. A.* Hermenevticheskiy podkhod k tolkovaniyu pravovykh norm. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.procuror.spb.ru/k826.html> (data zvernennia 25.04.2021).
4. *Malakhova V. S.* Ponymanye //Fylosofskiy slovar. – Moskva : Respublyka sovremennyk, 2009. – 845 s.
5. *Kozachenko V. M.* Pravova svidomist: istorychnyi ta lohichnyi kontekst / V. M. Kozachenko // Almanakh prava. – 2018. – № 9. – S. 189-193.
6. *Тсымбалиук М. М.* Ontolohiia pravovidomosti : teoriia ta realnist : [monohrafiia] / М. М. Тсымбалиук. – Kyiv : Atika, 2008. – 288 s.
7. *Mykeshyna L. A.* Fylosofiya poznanyia. Polemycheskye glavny. - Moskva, 2002. – 236 s.
8. *Ovchynnikov A. Y., Ovchynnikova S. P.* Sovremennaiia teoriya tolkovaniya prava: klassycheskiy y neklassycheskiy podkhody. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennaya-teoriya-tolkovaniya-prava-klassicheskii-i-neklassicheskii-podhody/viewer>. (data zvernennia 25.04.2021).
9. *Malyshev B. V.* Teleolohichnyi sposib tлумachennia norm prava: zahalnoteoretychni aspekty // Advokat. – 2011. – № 10. – S. 7-14.
10. *Kruss V. Y.* Yurydycheskaia tekhnika – yurydycheskaia hermenevtika – konstitutsyonnyi poriadok / Problemy yurydycheskoi tekhniki : sb. statei / Pod red. V. M. Baranova. N. Novhorod. – 2000. – 187 s.
11. *Koziubra M. I.* Pryntsypy prava: metodolohichni pidkhody do rozuminnia pryrody ta klasyfikatsii v umovakh suchasnykh hlobalizatsiinykh transformatsii / M. I. Koziubra // Pravo Ukrainy. – 2017. – № 11. – S. 142-164.
12. *Vasiuk A. V.* Yurydycheskaia hermenevtika kak nauchnoe napravlenye pravovedeniya. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://cyberleninka.ru/article/n/yuridicheskaya-germenevtika-kak-nauchnoe-napravlenie-pravovedeniya/viewer>. (data zvernennia 25.04.2021).
13. *Aleksandrova L. N.* Tolkovanye yurydycheskykh norm y eho vliyanye na sudebnuiu praktyku. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://cyberleninka.ru/article/n/tolkovanie-yuridicheskikh-norm-i-ego-vliyanie-na-sudebnuyu-praktiku/viewer> (data zvernennia 25.04.2021) Malyshev B. V. Teleolohichnyi sposib tлумachennia norm prava: zahalnoteoretychni aspekty / B. V. Malyshev // Advokat. – 2011. – № 10. – S. 7-14; Sultanova S. Tolkovanye norm prava kak vazhnyi faktor pravynogo pravoprymeniya. [Elektronnyi resurs] . – Rezhym dostupu: <https://cyberleninka.ru/article/n/tolkovanie-norm-prava-kak-vazhnyy-faktor-pravilnogo-pravoprimeneniya/viewer>. (data zvernennia 25.04.2021).
14. *Morozova L. A.* Teoriya gosudarstva y prava. Uchebnyk. 4-e yzd., pererab. y dop. Moskva : Rosyiskoe yurydycheskoe obrazovanye, 2010. – 384 s.
15. *Vlasov Yu. L., Nahrebelnyi V. P.* Tлумachennia norm prava / Yu. L. Vlasov, V. P. Nahrebelnyi // Yurydychna entsyklopediia. – Kyiv : Ukrainka entsyklopediia v 6-ty t. 2006. – Т. 6 – 765 s.
16. *Vlasev Y. N.* Hrammatycheskiy y systemnye sposoby tolkovaniya norm prava: kharakter vzaymodeistviya. [Elektronnyi resurs]/ – Rezhym dostupu: <https://cyberleninka.ru/article/n/grammaticheskii-i-sistemnyy-sposoby-tolkovaniya-norm-prava-harakter-vzaimodeystviya/viewer>. (data zvernennia 25.04.2021).

Богініч О. Л. Тлумачення права як проблема юридичної герменевтики: окремі питання теорії

У статті розглядається проблематика тлумачення права в контексті методології юридичної герменевтики. Предметним полем дослідження виступає тлумачення права як об'єктивного явища, яке ще не опосередковане позитивним законодавством, та самі норми права, які вже зазнали подібної трансформації. В першому випадку умовами опосередкування права виступають дотримання законодавцями ціннісних підстав права, які дістали свою об'єктивність у його принципах, в другому – традиційні способи тлумачення норм права, серед яких виділяється телеологічний. Зазначається, що саме телеологічний спосіб тлумачення права відповідає герменевтичній методології тлумачення. Поділяється думка, що на сучасному етапі розвитку відбувається процес формування нового напрямку юридичної науки з тенденцією до формування нової інтегративної концепції герменевтичного праворозуміння. Цей тип праворозуміння зобов'язаний дати цілісне уявлення про право, подолавши обмеженість соціологічних, історичних, юридичних та інших підходів до нього.

Ключові слова: тлумачення права, юридична герменевтика, онтологічний статус буття права, онтологічний статус юридичної герменевтики.

Bohinich O. L. Interpretation of law as a problem of legal hermeneutics: some questions of theory

The article considers the issue of interpretation of law in the context of the methodology of legal hermeneutics. The key concept of hermeneutics is the concept of understanding. The modern category of understanding is not a way for a person to know the world, but a way of being in the world and has an ontological (rather than psychological, epistemological or logical) character, ahead of any human activity as a prediction (preconception). If hermeneutics is a reconstruction of objectified semantic intentions, then legal hermeneutics is a search in human existence, society for the above values of law and their further formalization in written law. Thus, the interpretation of law in a broad sense is the finding in the material and / or spiritual spheres of its own values and the further implementation of the found in real social relations through the appropriate procedures of lawmaking and law enforcement.

Such values as good and justice are in particular such value bases. And it is the observance of the latter in the law-making process that will allow the legislator with a high degree of probability to identify the normative legal acts adopted by him as those based on legal principles. In this regard, we must agree that the non-classical theory of cognition, in which thinking is considered, above all, as a process of creating meaning or understanding, which occurs in the unity of different types of cognition – sensory, intuitive and rational, more adequate to the nature of intellectual activity, in the course of understanding the law, which has a pronounced practical component.

In addition to the interpretation of law as an objective phenomenon, which is not yet mediated by positive legislation, the subject field of research is also the rules of law, which have already undergone such a transformation. The need for interpretation of legal requirements is due to the possibility of unequal understanding of legal norms and their inadequate implementation in the process of law enforcement.

This direction of interpretation in science is better known. Thus, most scholars distinguish between linguistic (linguistic), logical, historical, systemic, teleological ways of interpreting the rules of law.

It is noted that the teleological method of interpretation of law corresponds to the hermeneutic method of interpretation. The opinion is shared that at the present stage of development there is a of formation of a new direction of legal science with a tendency to formation of a new integrative concept of hermeneutic legal understanding. This type of legal understanding is obliged to give a holistic view of law, overcoming the limitations of sociological, historical, legal and other approaches to it.

Keywords: Interpretation of law, legal hermeneutics, ontological status of law, ontological status of legal hermeneutics.

DOI: 10.33663/2524-017X-2021-12-19